

ADAPTACJA ZAWODOWA
FUNKCJONARIUSZA W SŁUŻBIE
MUNDUROWEJ NA PRZYKŁADZIE BIURA
OCHRONY RZĄDU

PROFESSIONAL ADAPTATION OF AN OFFICER
IN UNIFORMED SERVICE ON THE EXAMPLE
OF THE GOVERNMENT PROTECTION BUREAU

KATARZYNA MATYSEK
Biuro Ochrony Rządu

ABSTRACT

The dynamics of changes in the sphere of threats to public security causes that the activities undertaken by entities responsible for the prevention and counteraction of the effects of their occurrence must be constantly verified and streamlined.

Public security tasks are carried out, among others, by special services, the Police, Border Guard, Customs Service and the Government Protection Bureau. The indicated entities must consistently and effectively implement the tasks imposed on them. It is necessary, therefore, to involve forces and resources (personal and material) to the extent that is adequate to potential threats. The above is limited by the possibilities resulting from existing personal and material potential. Particularly important from the point of view of effectiveness in the implementation of tasks is the personal potential of each from the services listed above. Thanks to people who carry out tasks in the field of security protection, their special features, commitment, right attitudes and behavior the potential threats can be successfully counteracted.

Activities in the field of protection of the most important authorities and public administration are carried out by the Government Protection Bureau. Professional adaptation in this service is the engagement of an officer into professional practice. The beginning of the adaptation process is the stage of recruitment, during which the candidate for the officer gets acquainted with the requirements of the formation and confronts them with his/her own professional expectations. As part of the professional adaptation process, the officer is subjected to a training process and then verification of knowledge and skills. Professional adaptation serves to create a posture in the officer and behavior consistent with the organizational culture of the formation.

Keywords: Professional adaptation, organizational culture, service, professional ethics, Government Protection Bureau

ABSTRAKT

Dynamika zmian w sferze zagrożeń bezpieczeństwa publicznego powoduje, iż działania podejmowane przez podmioty odpowiedzialne za zapobieganie oraz przeciwdziałanie skutkom ich wystąpienia muszą być nieustannie weryfikowane i usprawniane.

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego realizowane są między innymi przez służby specjalne, Policję, Straż Graniczną, Służbę Celną i Biuro Ochrony Rządu. Wskazane podmioty muszą konsekwentnie i skutecznie realizować nałożone nań zadania. Konieczne jest, więc angażowanie sił i środków (zasobów osobowych i materialnych) w zakresie, jaki jest adekwatny do potencjalnych zagrożeń. Powyższe jest ograniczone możliwościami wynikającymi z posiadanego potencjału osobowego i materialnego. Szczególnie istotnym z punktu widzenia skuteczności w realizacji zadań jest potencjał osobowy każdej z wymienionych służb. Dzięki ludziom, którzy wykonują zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa, ich szczególnym cechom, zaangażowaniu, właściwym postawom i zachowaniom z sukcesem można przeciwdziałać występującym zagrożeniom.

Działania z zakresu ochrony najważniejszych organów władzy i administracji publicznej realizuje Biuro Ochrony Rządu. Adaptacja zawodowa w formacji to wdrażanie funkcjonariusza w praktykę zawodową. Początkiem procesu adaptacji jest etap naboru do służby, podczas którego kandydat na funkcjonariusza zapoznaje się z wymaganiami formacji i kon-

frontuje je z własnymi oczekiwaniami zawodowymi. W ramach procesu adaptacji zawodowej funkcjonariusz poddawany jest procesowi szkolenia a następnie weryfikacji wiedzy i umiejętności. Adaptacja zawodowa służy wyrobieniu w funkcjonariuszu postaw i zachowań zgodnych z kulturą organizacyjną formacji.

Słowa kluczowe: adaptacja zawodowa, kultura organizacyjna, służba, etyka zawodowa, Biuro Ochrony Rządu

Współcześnie dynamika zmian w sferze zagrożeń bezpieczeństwa publicznego powoduje wzrost znaczenia działań podejmowanych przez podmioty odpowiedzialne za przeciwdziałanie skutkom ich wystąpienia. Służby, o których mowa muszą konsekwentnie i skutecznie realizować nałożone nań zadania oraz dokonywać nieustannych zmian w podejściu do wykonywanych obowiązków adekwatnie do dynamiki zmian zagrożeń. To dzięki ludziom, którzy wykonują zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa, ich szczególnym cechom, zaangażowaniu, właściwym postawom i zachowaniom z sukcesem można przeciwdziałać występującym zagrożeniom. Każda ze służb, celem realizacji przypisanych ustawowo jej zadań, musi angażować siły i środki (zasoby osobowe i materialne) w zakresie, jaki jest adekwatny do potencjalnych zagrożeń. Powyższe jest jednak ograniczone możliwościami wynikającymi z posiadanego potencjału osobowego i materialnego. Szczególnie istotnym z punktu widzenia skuteczności w realizacji zadań jest potencjał osobowy każdej z wymienionych służb, dlatego też niezwykle istotne jest efektywne nim zarządzanie.

W Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej umieszczono wykaz podstawowych kategorii pojęciowych, zgodnie, z którym bezpieczeństwo narodowe – zamiennie traktowane, jako publiczne – to taki rodzaj bezpieczeństwa, którego podmiotem jest naród zorganizowany w państwo.¹ Bezpieczeństwo publiczne według B. Hołysta to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie i mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego.²

¹ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, s.248.

² B. Hołyst, *Bezpieczeństwo jako stan świadomości*, [w:] Bogdalski P., Cymerski J., Jałoszynski K. (red.) *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014, s. 25.

Groźne zjawiska to zagrożenia bezpieczeństwa w tym wypadku rozumiane, jako pośrednie lub bezpośrednie destrukcyjne oddziaływanie na państwo. Możemy wyróżnić zagrożenia potencjalne i realne, subiektywne i obiektywne, zewnętrzne i wewnętrzne, militarne i niemilitarne, kryzysowe i wojenne, intencjonalne i przypadkowe.³

Fakt, że bezpieczny byt oraz rozwój państwa może zostać w każdej chwili zdestabilizowany jest oczywisty. Przeciwdziałanie czynnikom destabilizującym bezpieczeństwo można określić, jako obronę realizowaną we wszystkich obszarach jego funkcjonowania⁴.

Polska będąc członkiem sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej korzysta z przemian politycznych i gospodarczych w Europie. Równoległe jednak do pozytywnych skutków pojawiają się nowe wyzwania i zagrożenia w sferze bezpieczeństwa państwa.⁵ Szereg z nich związany jest z czynnikami będącymi efektem rozwoju cywilizacji, postępującej globalizacji, nieograniczonego przepływu informacji oraz migracji ludności.⁶ Zagadnienia bezpieczeństwa narodowego przedstawia Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 roku. W dokumencie tym czytamy: „Współczesne środowisko bezpieczeństwa charakteryzuje zacieranie się granic między jego wymiarem wewnętrznym i zewnętrznym, militarnym i pozamilitarnym. Globalizacja i rosnąca współzależność często skutkują nieprzewidywalnością zjawisk, których zasięg nie jest już ograniczony barierami geograficznymi, systemami politycznymi i gospodarczymi. Nadal obecne są wyzwania i zagrożenia typu militarnego. Bezpieczeństwo Polski będzie zależało od jej zdolności do efektywnej realizacji interesów narodowych i osiągnięcia celów strategicznych w obecnych i prognozowanych warunkach bezpieczeństwa. Dotyczy to w szczególności wykorzystania szans i sprostania wyzwaniom o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym, asymetrycznym i transsektorowym, które są konsekwencją wzajemnie na siebie oddziałujących procesów i zjawisk politycznych, militarnych, ekonomiczno-społecznych, demograficznych i środowiskowych”⁷.

³ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, s. 248.

⁴ B. Wiśniewski, *Zarządzanie kryzysowe a organizacja działań antyterrorystycznych*, [w:] *Terroryzm w poglądach społeczeństwa polskiego* red. B. Hołyst, M. Goca, Warszawa 2011, s. 127.

⁵ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, s. 14.

⁶ K. Jałoszyński, *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Warszawa 2008, s. 13.

⁷ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2014.

Celem podsystemu bezpieczeństwa i porządku publicznego jest zapobieganie i ściganie sprawców zamachów na życie, zdrowie i mienie polskich obywateli i innych osób przebywających na terytorium Polski oraz na interesy państwa. Podsystem ten tworzą organy władzy publicznej, służby, straż i inspekcje wyspecjalizowane w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego są określone w odpowiednich ustawach, w tym m.in. o służbach specjalnych, Policji, Straży Granicznej, Służbie Celnej i Biurze Ochrony Rządu.⁸

Wśród podmiotów narażonych na zagrożenia są niewątpliwie osoby sprawujące władzę oraz osoby mające z nimi związek. Osoby te, na całym świecie podlegają szczególnej ochronie. Zamach na życie przedstawiciela władz prowadzi do poważnych następstw zarówno wewnątrz państwa, jak też może znaleźć oddźwięk na arenie międzynarodowej⁹.

Do źródeł zagrożeń wobec osób ochraniających według klasyfikacji przedstawionej przez J. Kaczyńskiego można zaliczyć działania: terrorystów, świata przestępczego, przeciwników politycznych, obcych wywiadów i służb, osób przypadkowych, niezrównoważonych psychicznie, opętanych wizją misji do spełnienia, samej osoby ochraniającej, względnie jej stanu psychicznego, czynników losowych oraz militarnych¹⁰.

Działania z zakresu ochrony najważniejszych organów władzy i administracji publicznej realizuje Biuro Ochrony Rządu. Jest to formacja zhierarchizowana, umundurowana i uzbrojona powołana na mocy ustawy z dnia 16 marca 2001 roku o Biurze Ochrony Rządu¹¹. Pierwowzorem formacji były Brygady Ochronne powołane 12 czerwca 1924 roku na mocy dekretu Z. Hübnera. Powodem, dla którego zostały powołane był tragiczny w skutkach zamach na prezydenta Polski Gabriela Narutowicza dokonany przez Eligiusza Niewiadomskiego w dniu 16 grudnia 1922 roku¹². Na przestrzeni

⁸ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, s. 58.

⁹ K. Jałoszyński, *Terroryzm, jako źródło zagrożenia bezpieczeństwa osób podlegających ochronie w Rzeczypospolitej Polskiej*, Szczytno 2014, s. 139.

¹⁰ J. Kaczyński, *Biuro Ochrony Rządu Rzeczypospolitej Polskiej wobec współczesnych wyzwań zagrożenia bezpieczeństwa osób podlegających ochronie*, rozprawa doktorska, Szczytno 2013, s. 20.

¹¹ Art. 1.1. Ustawa o Biurze Ochrony Rządu z 16 marca 2001 r. (Dz. U. z 2016, poz. 552 ze zm.).

¹² J. Cymerski, *Polskie formacje ochronne na przestrzeni lat 1924 – 2014* [w:] Bogdalski P., Cymerski J., Jałoszyński K. (red.) *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014, s. 334 – 335.

minionych 92 lat zmieniała się zarówno skala jak i zakres zagrożeń. Ewaluacji podlegać więc musiała forma zapewnienia bezpieczeństwa osobom ochranianym. Obecnie do zadań formacji należy ochrona:

- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, wiceprezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz ministra właściwego do spraw zagranicznych;
- 2) innych osób ze względu na dobro państwa;
- 3) byłych prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej na mocy ustawy z 30 maja 1996 roku o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) delegacji państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych oraz przedstawicielstw przy organizacjach międzynarodowych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej;
- 6) obiektów i urzędów o szczególnym znaczeniu oraz zapewnienie ich funkcjonowania;
- 7) prowadzenie rozpoznania pirotechniczno– radiologicznego obiektów Sejmu i Senatu;
- 8) obiektów służących Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych¹³.

Nadzór nad działaniami formacji jest sprawowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz podlega kontroli przez uprawnione organy władzy ustawodawczej i sądowniczej.

Aby zadania każdej jednostki organizacyjnej mogły być realizowane na właściwym poziomie organizacja ta musi być sprawnie i skutecznie kierowana. Kierowanie to według J.A.F. Stoner`a i Ch. Wankel`a proces planowania, organizowania, przewodzenia i kontrolowania działalności członków organizacji oraz wykorzystania wszystkich innych jej zasobów dla osiągnięcia ustalonych celów.¹⁴ Najważniejszym zasobem każdej organizacji są ludzie, którzy wykonując pracę na jej rzecz dostarczają swoich zdolności, twórczości i energii. Bez kompetentnych i zaangażowanych w realizację powierzonych zadań ludzi organizacja albo

¹³ Art. 2.1, Ustawa o Biurze Ochrony Rządu z 16 marca 2001 r. (Dz. U. z 2016, poz. 552 ze zm.).

¹⁴ J.A.F. Stoner, Ch. Wankel, *Kierowanie*, PWE Warszawa 1996, s. 23.

będzie zmierzać w złym kierunku, albo napotka trudności w realizacji przyjętych celów¹⁵.

Jednym z pierwszorzędnych celów gospodarowania zasobami pracy jest określenie oczekiwanych kompetencji kadr. Jest to podstawa do określenia przyszłych oczekiwań w zakresie pożądanych cech kandydatów do pracy w danej jednostce organizacyjnej. Obejmują one wiedzę wykorzystywaną w pracy, doświadczenie, zdolności i predyspozycje do współdziałania w osiągnięciu celów organizacji, umiejętności profesjonalnych działań, etyczne wartości kulturowe. Kształtowanie pożądanej kadry o oczekiwanych kompetencjach jest przedmiotem doboru kadr, szkolenia oraz motywowania¹⁶. Wspólnym celem wskazanych obszarów jest stworzenia takiego środowiska pracy, który będzie sprzyjał profesjonalizmowi, zarówno w znaczeniu indywidualnym, jak i w wymiarze organizacyjnym. Profesjonalizm to zbiór umiejętności charakterystycznych dla specyfiki wykonywanego zawodu, dzięki którym pracownik potrafi samodzielnie rozwiązywać trudne i niestandardowe problemy. Przedmiotowe umiejętności wynikają z wykształcenia zawodowego na poziomie wyższym, permanentnego samokształcenia oraz doświadczeń nabytych podczas praktyki zawodowej¹⁷.

W Biurze Ochrony Rządu funkcjonariusze pełnią służbę. Służba to bez wątpienia poświęcenie i szczególne zaangażowanie w pracę. Z pełnieniem służby wiążą się pewne reguły, w tym przede wszystkim nieustanna gotowość do realizacji zadań niezależnie od przyjętego rozkładu czasu służby, konieczność podporządkowania przełożonym, wykonywanie zadań w trudnych warunkach, w tym również z bezpośrednim narażeniem życia i zdrowia. Funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu działają w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobie ochranianej, z uwzględnieniem jej praw do prywatności i swobody, w zakresie nie naruszającym zasad bezpieczeństwa oraz zapewniają skuteczną ochronę obiektów. Jest to podstawowy cel formacji¹⁸.

Do istotnych zadań w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi w formacji należy nabór, szkolenie i doskonalenie metod pracy. W Biurze Ochrony

¹⁵ Ibidem, s. 277.

¹⁶ A. Sajkiewicz, *Zasoby ludzkie w firmie*, Warszawa 2000, s. 19, 44.

¹⁷ Cz. Sikorski, *Profesjonalizm. Filozofia zarządzania nowoczesnym przedsiębiorstwem*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 15-16.

¹⁸ Zarządzenie Nr 2 Szefa Biura Ochrony Rządu z dnia 25 stycznia 2006 roku w sprawie zasad etyki zawodowej funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu.

Rządu powyższe zadania zostały określone w ustawie. W artykule 7 ustawy o Biurze Ochrony Rządu wskazano, że Szef BOR „(.....) zapewnia sprawne oraz efektywne wykonywanie jego zadań, w szczególności poprzez: (....) prowadzenie polityki kadrowej; określanie oraz wykonywanie programu szkolenia funkcjonariuszy i doskonalenia zawodowego pracowników, a także zapewnianie im właściwych warunków i trybu szkolenia¹⁹”.

W Biurze Ochrony Rządu proces rekrutacji służy pozyskaniu do służby osób o szczególnych predyspozycjach, w szczególności fizycznych i psychofizycznych oraz o określonych umiejętnościach. Zgodnie z ustawą o Biurze Ochrony Rządu służbę w formacji może pełnić osoba posiadająca obywatelstwo polskie, nieposzlakowaną opinię, niekarana za popełnienie przestępstwa, korzystająca z pełni praw publicznych, posiadająca, co najmniej średnie wykształcenie oraz zdolność fizyczną i psychiczną do służby w formacji uzbrojonej i gotowa podporządkować się dyscyplinie służbowej²⁰. W ocenie kandydata brane są pod uwagę również cechy preferowane w służbie, w szczególności: wiek do 28 lat, wzrost, co najmniej 175 cm, posiadanie prawa jazdy, praktyczne umiejętności zawodowe, czynne uprawianie sportów przydatnych w służbie, zwłaszcza strzelectwa, sportów walki, wodnych i samochodowych, znajomość języków obcych, ukończenie specjalistycznych kursów przydatnych w służbie²¹.

W trakcie procesu rekrutacji, po pozytywnym wyniku rozmowy kwalifikacyjnej z kandydatem i wypełnieniu przez niego kwestionariusza osobowego, kandydat zostaje zakwalifikowany do etapu drugiego, w ramach, którego przeprowadza się: egzamin ze sprawności fizycznej oraz kandydat poddawany jest testom psychologicznym. Na tym etapie sprawdza się również autentyczność danych zawartych w kwestionariuszu osobowym oraz przeprowadza się postępowanie sprawdzające w celu uzyskania poświadczenia bezpieczeństwa określonego w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych²². Na końcu ustala się zdolność fizyczną i psychiczną kandydata do służby w oparciu o orzeczenie komisji lekarskiej²³.

¹⁹ Art. 7, Ustawa o Biurze Ochrony Rządu z dnia 16 marca 2001 (Dz. U. z 2016, poz. 552 ze zm.).

²⁰ Ibidem, art. 20 ust. 1.

²¹ <http://www.bor.gov.pl/index.php?fk=44>, 13.11.2016.

²² Dz.U. 2010 nr 182 poz. 1228.

²³ Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o komisjach lekarskich podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (Dz. U. z 2014, poz. 1822 ze zm.).

Na podstawie dobrowolnego wstąpienia i pozytywnie zakończonej rekrutacji następuje mianowanie funkcjonariusza do służby. Od tej chwili funkcjonariusz zobowiązany jest poddać się zasadom pełnienia służby, którą charakteryzuje szereg uprawnień, ale również szczególnych obowiązków. Osobę zgłaszającą się do podjęcia służby w Biurze Ochrony Rządu mianuje się funkcjonariuszem w służbie przygotowawczej na okres 3 lat. Po upływie służby przygotowawczej i uzyskaniu pozytywnej opinii służbowej, funkcjonariusza mianuje się na stałe²⁴.

Każda osoba, która rozpoczyna służbę w Biurze Ochrony Rządu składa ślubowanie według następującej roty: „Ja, obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, świadom podejmowanych obowiązków funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu ślubuję służyć wiernie Narodowi Polskiemu, mając zawsze na względzie interes Państwa Polskiego, nawet z narażeniem własnego życia. Ślubuję przestrzegać Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i obowiązującego porządku prawnego oraz ofiarnie i sumiennie wykonywać powierzone mi obowiązki, przestrzegać dyscypliny służbowej, wykonywać polecenia przełożonych, dochować tajemnic związanych ze służbą, strzec dobrego imienia służby, honoru i godności”. Funkcjonariusz składający ślubowanie, po jego zakończeniu, może dodać wyrazy „Tak mi dopomóż Bóg.”²⁵ Funkcjonariusz jest zobowiązany wykonywać obowiązki wynikające z rotacji złożonego ślubowania. Ma on możliwość odmówienia wykonania rozkazu lub polecenia, jeżeli ich wykonanie wiązałoby się z popełnieniem przestępstwa. O odmowie wykonania rozkazu lub polecenia funkcjonariusz jest obowiązany zameldować Szefowi Biura Ochrony Rządu²⁶.

Adaptacja zawodowa to wdrażanie funkcjonariusza w praktykę zawodową. Według J. Szczepańskiego proces adaptacji „to proces świadomej i podświadomej modyfikacji społecznej nabytych cech, tak, aby były one zgodne ze wzorcem cech uznawanych w danym środowisku za normalne i pożądane i aby pozwalały na rozwiązanie problemów współżycia w sposób możliwie bezkonfliktowy”²⁷. Inaczej mówiąc jest to nauka rozumienia i przestrzegania zasad i powinności, dostosowanie zachowania

²⁴ <http://www.bor.gov.pl/index.php?fk=36>, 13.11.2016.

²⁵ Art.22, Ustawa o Biurze Ochrony Rządu z dnia 16 marca 2001 (Dz. U. z 2015, poz. 552 ze zm.).

²⁶ www.bor.gov.pl/index.php?fk=38, 13.11.2016.

²⁷ A. Żarczyńska – Dobiesz, *Adaptacja nowego pracownika do pracy w przedsiębiorstwie.*, s. 35-36.

do okoliczności, w jakich funkcjonariusz realizuje postawione mu zadania. Początkiem procesu adaptacji jest już etap naboru do służby, podczas którego kandydat na funkcjonariusza zapoznaje się z wymaganiami formacji i konfrontuje je z własnymi oczekiwaniami zawodowymi. Niemniej jednak na potrzeby artykułu nacisk został położony na adaptację w praktyce zawodowej.

W ramach procesu adaptacji zawodowej funkcjonariusz poddawany jest procesowi szkolenia a następnie weryfikacji wiedzy i umiejętności. Szkolenie funkcjonariuszy jest realizowane na podstawie określonych w formacji uregulowań. Znajdują one odzwierciedlenie w stosownych procedurach określonych w zarządzeniu Szefa Biura Ochrony Rządu w sprawie systemu szkolenia i doskonalenia zawodowego w Biurze Ochrony Rządu. Każdy nowo mianowany funkcjonariusz kierowany jest na kurs podstawowy przygotowujący do służby w Biurze Ochrony Rządu, który kończy się egzaminem. Egzamin ten jest źródłem informacji, na temat posiadanych przez funkcjonariusza kompetencji niezbędnych do wykonywania zadań na powierzonym stanowisku²⁸. Kompetencje wiążą się z zakresem wiedzy, umiejętności i doświadczenia nabytego przez funkcjonariusza. Biernie nabyta wiedza, na płytkim poziomie skojarzeniowym, nie stanowi o wartości kompetencji. Może wystarczyć ewentualnie do pobieżnego orientowania się. Do podejmowania trafnych i skutecznych decyzji oraz do sprawnego działania w realizacji zadań służbowych potrzebne są prawdziwe kompetencje²⁹.

Adaptacja zawodowa służy wyrobieniu w funkcjonariuszu postaw i zachowań zgodnych z kulturą organizacyjną formacji. Według V. Sathe „kultura jest zbiorem ważnych pojęć (często niewyrażonych), podzielanych przez członków danej wspólnoty. Te wspólne pojęcia obejmują normy, wartości, postawy i wierzenia”. Kultura organizacji jest integralną częścią życia organizacji i płyną z niej ważne wnioski dla osób odpowiedzialnych za zarządzanie. Kulturę każdej organizacji można zidentyfikować ze wspólnych zwyczajów, powiedzeń, działań i odczuć³⁰.

²⁸ J. Cymerski, *Doskonalenia zawodowe funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu* [w:] Bogdalski P., Cymerski J., Jałoszyński K., (red.) *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowej ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014, s. 378 – 379.

²⁹ Cz. S. Nosal, *Psychologia decyzji kadrowych*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1997, s. 7.

³⁰ J. A. F. Stoner, Ch. Wankel, *Kierowanie*, PWE, Warszawa 1996, s. 324.

Kulturę organizacyjną Biura Ochrony Rządu określa wszystko to, co tworzy wewnętrzne środowisko służby jak również miejsce formacji w jej otoczeniu, pewna elitarność związana z wagą realizowanych w niej zadań.

Kulturę organizacyjną formacji determinuje, po pierwsze zhierarchizowana struktura, w której funkcjonuje system rozkazodawstwa. Powyższe implikuje konieczność podporządkowania. Z uwagi jednak na to, że część decyzji podejmowana jest przez funkcjonariusza samodzielnie wymaga dużej samodyscypliny i samokontroli. Przede wszystkim wymaga zrozumienia przez funkcjonariusza istoty działania formacji, kultury organizacyjnej i pożądaných z jej punktu widzenia postaw zachowań. Z powyższego wynikać powinno doskonałe przygotowanie funkcjonariusza do pełnienia zadań na konkretnym stanowisku, nabycie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach wymagających indywidualnych i niestandardowych działań. Kolejnym, istotnym z punktu widzenia kształtowania kultury organizacyjnej jest umundurowanie formacji. Mundur, ale też określony sposób zachowania, czyli ceremoniał umacnia w funkcjonariuszach poczucie jedności i identyfikacji z formacją. Mundur zobowiązuje do godnego zachowania się. Z reguły budzi szacunek społeczny, co umacnia poczucie identyfikacji funkcjonariusza z formacją. Funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu otrzymuje bezpłatne umundurowanie i wyposażenie. Minister właściwy do spraw wewnętrznych i administracji określa, w drodze rozporządzenia, wzory i normy oraz sposób noszenia umundurowania, normy ubioru typu cywilnego, a także rodzaje i wzory dystynkcji funkcjonariuszy oraz rodzaje i wzory oznak³¹.

Kultura organizacyjna to też pewne standardy zachowań związane z etyką zawodową, dzięki którym kształtowane są postawy identyfikacji z formacją, poczucia bezpieczeństwa, akceptacji przełożonego, wzajemnego zaufania i chęci współdziałania.

Pojęcie etyki zawodowej definiowane i rozumiane jest rozmaicie. Według Z. Ziemińskiego, poprzez etykę zawodową należy rozumieć „(...) doktrynę moralną systematyzującą oceny i normy moralne związane z wykonywaniem określonego zawodu względnie formułującą normy moralne postulowane do przyjęcia przez przedstawicieli danego zawodu”³². Normy moralne można, więc określić, jako ujęte w postaci nakazów lub zakazów

³¹ <http://www.bor.gov.pl/index.php?fk=38>, 13.11.2016.

³² Z. Ziemiński, *Podstawy nauki o moralności*, Poznań 1981, s. 106.

dyrektywy postępowania formułowane na podstawie powinności względem innych i względem idealnego wzorca³³.

Dokumentem normatywnym, który reguluje kwestie związane z etyką zawodową funkcjonariuszy jest wprowadzone na podstawie art. 7 ustawy z dnia 16 marca 2001 roku o Biurze Ochrony Rządu Zarządzenie Nr 2 Szefa Biura Ochrony Rządu z dnia 25 stycznia 2006 roku w sprawie zasad etyki zawodowej funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu³⁴. W treści przedmiotowego dokumentu zawarte są reguły pełnienia służby, w szczególności:

- 1) Wykonywanie zawodu funkcjonariusza wiąże się ze szczególnymi obowiązkami oraz ograniczeniami osobistymi;
- 2) Podczas wykonywania czynności służbowych funkcjonariusz winien kierować się przepisami prawa, zasadami uczciwości, godności, honoru oraz poczuciem obowiązku;
- 3) Funkcjonariusz wykonuje powierzone obowiązki z najwyższą starannością wynikającą z zawodowego charakteru służby;
- 4) Funkcjonariusza cechuje wysoka kultura osobista, nienaganny i schludny wygląd³⁵.

Niezwykle istotna kwestia związana z pełnieniem służby w formacji dotyczy rękojmi zachowania przez funkcjonariusza ochrony informacji niejawnych. Funkcjonariusz w czasie pełnienia służby i poza nią zobowiązany jest do przestrzegania tajemnicy. Zobowiązany jest on do zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym dowiedział się przy okazji, a także w związku z wykonywaniem zawodu. Obowiązek zachowania tajemnicy obejmuje nie tylko zakaz ujawniania informacji uzyskanych przy okazji albo w związku z wykonywaniem zawodu, lecz także skorzystania z nich w interesie własnym bądź osoby trzeciej. Funkcjonariusz nie udziela żadnych informacji o osobach ochranianych, rodzaju i przebiegu wykonywanych zadań przedstawicielom mediów oraz osobom trzecim. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej jest nieograniczony w czasie i trwa także po rozwiązaniu stosunku służbowego³⁶.

³³ P. Józwiak, K. Opaliński, *Zasady etyki zawodowej w służbach mundurowych*, Piła 2013, s. 14.

³⁴ Zarządzenie Nr 2 Szefa Biura Ochrony Rządu z dnia 25 stycznia 2006 roku w sprawie zasad etyki zawodowej funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu.

³⁵ § 2, Ibidem.

³⁶ Zarządzenie Nr 2 Szefa Biura Ochrony Rządu z dnia 25 stycznia 2006 roku w sprawie zasad etyki zawodowej funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu.

Wśród ograniczeń związanych z pełnieniem służby przez funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu można wskazać na brak możliwości bez zezwolenia przełożonego podejmowania dodatkowych zajęć zarobkowych poza służbą oraz brak możliwości bycia członkiem partii politycznych ani też uczestniczenia w działaniu tych partii lub na ich rzecz. Z chwilą przyjęcia funkcjonariusza do służby ustaje jego dotychczasowe członkostwo w partii politycznej. Funkcjonariusz nie ma możliwości zrzeszania się w związkach zawodowych³⁷.

W procesie adaptacji funkcjonariusza do służby ważna jest również tak zwana faza długofalowa, która polega nie tylko na włączaniu się funkcjonariusza do specyfiki służby na konkretnym stanowisku, ale również do specyfiki działań całej formacji³⁸.

Dzięki okresowym opiniom służbowym przełożeni podsumowują służbę funkcjonariusza w konkretnym okresie. Mają również możliwość korzystania z szeregu narzędzi, które służą motywowaniu funkcjonariuszy.

W ramach funkcjonującego w formacji systemu motywacji ustawodawca przewidział określone przypadki, w jakich funkcjonariusz podlega wyróżnieniom oraz karom. Zgodnie z ustawą o Biurze Ochrony Rządu funkcjonariuszowi, który wzorowo wykonuje obowiązki, przejawia inicjatywę w służbie lub doskonali kwalifikacje zawodowe, mogą być udzielane następujące wyróżnienia: pochwała, pochwała w rozkazie, nagroda pieniężna lub rzeczowa, krótkoterminowy urlop w wymiarze do 7 dni, jednakże nie więcej niż 10 dni w roku kalendarzowym, przyznanie odznaki honorowej, przedstawienie do odznaczenia państwowego, przedterminowe mianowanie na wyższy stopień, mianowanie na wyższe stanowisko służbowe³⁹.

Funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej na podstawie przepisów ustawy o Biurze Ochrony Rządu oraz wydanego na jej podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 maja 2002 roku w sprawie za: naruszenia dyscypliny służbowej, popełnienia przestępstwa, wykroczenia oraz w innych przypadkach określonych w ustawie o Biurze Ochrony Rządu⁴⁰.

³⁷ <http://www.bor.gov.pl/index.php?fk=38>, 13.11.2016.

³⁸ W. Daniecki, *Dobór, adaptacja, motywowanie i rozwój pracowników*, Warszawa 2014, s.33.

³⁹ Art. 75, Ustawa o Biurze Ochrony Rządu z dnia 16 marca 2001 (Dz. U. z 2016, poz. 552 ze zm.)

⁴⁰ Art. 123 ust. 6, *Ibidem*.

Funkcjonariuszowi mogą być wymierzane kary dyscyplinarne, w tym: upomnienie, nagana, nagana z ostrzeżeniem, ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku, wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe, obniżenie stopnia, ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby oraz wydalenie ze służby⁴¹.

Kluczem do sukcesu adaptacji zawodowej jest permanentne uświadcianie funkcjonariuszom roli, jaką formacja pełni oraz wagi realizowanych przezeń zadań. Identyfikacja z formacją a w konsekwencji z celami, jakie jej przyświecają determinuje postawę dążenia nie tylko do podporządkowania panującym w formacji regułom, ale przede wszystkim dążenia do samodoskonalenia. Powyższe podyktowane jest poczuciem dumy bycia funkcjonariuszem elitarniej formacji.

W efekcie tego procesu cele funkcjonariusza będą zgodne z celami samej formacji. Osiągnięta zostanie swoista równowaga między oczekiwaniami funkcjonariusza a wymaganiami i warunkami związanymi z pełnieniem służby w formacji.

W obliczu narastających zagrożeń bezpieczeństwa państwa i jego obywateli, w tym najważniejszych osób w państwie rola jednostek odpowiedzialnych za zapewnienie ochrony jest niezwykle istotna. Jest to możliwe dzięki nieustannym dążeniom do poprawy funkcjonowania podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w tym przede wszystkim profesjonalizacji kadry funkcjonariuszy. Podejmowane przez funkcjonariuszy działania będą skuteczne a poczucie bezpieczeństwa wśród obywateli będzie rosło.

Ostatnie wydarzenia związane z realizacją zabezpieczenia dwóch ogromnych przedsięwzięć realizowanych na terenie Polski to jest Organizacji Szczytu Północnoatlantyckiego w Warszawie oraz organizacji Światowych Dni Młodzieży z wizytą Papieża Franciszka w lipcu 2016 roku dały obraz profesjonalizmu polskich służb, w tym działań podejmowanych przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu. Należy podkreślić, że powyższe działania były realizowane w obliczu wysokiego poziomu zagrożenia bezpieczeństwa. Skuteczne przeprowadzenie powyższych zabezpieczeń było możliwe dzięki profesjonalnemu przygotowaniu poprzez ewoluujący proces szkolenia, w ramach którego kładziony jest nacisk na identyfikację funkcjonariuszy z formacją oraz precyzyjne wskazanie celów do jakich dąży. Powyższe przedstawia wielopłaszczyznowość obszaru adaptacji za-

⁴¹ Art. 118, Ibidem.

wodowej i dowodzi, że Biuro Ochrony Rządu jest w awangardzie podmiotów systemu bezpieczeństwa państwa dążących do permanentnych przemian wewnętrznych. Wszystkie te działania mają służyć skutecznej realizacji zadań formacji.

BIBLIOGRAFIA

1. Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego.
2. Cymerski J., *Doskonalenia zawodowe funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu* [w:] Bogdalski P., Cymerski J., Jałoszyński K., (red.) *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014.
3. Cymerski J., *Polskie formacje ochronne na przestrzeni lat 1924 – 2014* [w:] Bogdalski P., Cymerski J., Jałoszyński K. (red.) *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014.
4. Daniecki W., *Dobór, adaptacja, motywowanie i rozwój pracowników*, Warszawa 2014.
5. Hołyst B., *Bezpieczeństwo, jako stan świadomości* [w:] Bogdalski P., Cymerski J., Jałoszyński K. (red.) *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014.
6. Jałoszyński K., *Terroryzm jako źródło zagrożenia bezpieczeństwa osób podlegających ochronie w Rzeczypospolitej Polskiej*, Szczytno 2014.
7. Jałoszyński K., *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Warszawa 2008.
8. Józwiak P., Opaliński K., *Zasady etyki zawodowej w służbach mundurowych*, Piła 2013.
9. Kaczyński J., *Biuro Ochrony Rządu Rzeczypospolitej Polskiej wobec współczesnych wyzwań zagrożenia bezpieczeństwa osób podlegających ochronie*, rozprawa doktorska, Szczytno 2013.
10. Nosal Cz. S., *Psychologia decyzji kadrowych*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1997.
11. Sajkiewicz A., *Zasoby ludzkie w firmie*, Warszawa 2000.
12. Sikorski Cz., *Profesjonalizm. Filozofia zarządzania nowoczesnym przedsiębiorstwem*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1995.
13. Stoner J.A.F., Wankel Ch., *Kierowanie*, PWE Warszawa 1996.
14. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2014.

15. Wiśniewski B., *Zarządzanie kryzysowe a organizacja działań anty-terrorystycznych* [w:] *Terroryzm w poglądach społeczeństwa polskiego* red. B. Hołyst, M. Goca, Warszawa 2011.
16. Ziemiński Z., *Podstawy nauki o moralności*, Poznań 1981.
17. Żarczyńska – Dobiesz A., *Adaptacja nowego pracownika do pracy w przedsiębiorstwie*.

mgr Katarzyna Matysek – absolwentka Akademii Ekonomicznej w Krakowie oraz Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie na kierunku zarządzanie i marketing. Od 2010 roku jest funkcjonariuszem Biura Ochrony Rządu. W pionie logistyki formacji realizuje między innymi zadania z zakresu zamówień publicznych. Od 2015 roku wykonuje również zadania w zakresie koordynacji działań związanych z realizacją projektów badawczo – rozwojowych na rzecz formacji w obszarze obronność i bezpieczeństwo. Zainteresowania naukowe koncentruje w obszarze funkcjonowania bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zarządzania zasobami ludzkimi, w tym w służbach mundurowych.